

Nr 495

Av herr Hedlund m. fl., angående bostadsstödet åt pensionärer.

(Lika lydande med motion nr 413 i Första kammaren)

Ordnandet av en god bostadsförsörjning för pensionärerna får ses som en av de allra väsentligaste uppgifterna inom åldringsvården för närvarande. Tillgången till en god bostad spelar en avgörande roll både för pensionärernas möjligheter att bo kvar i en vanlig bostad och för deras allmänna trivsel. Härjämte kan inte insatser på andra områden, t. ex. hemsamaritverksamhetens och hemsjukvårdens, leda till åsyftade goda resultat om bostadsfrågan eftersättes.

Såsom framgått av socialpolitiska kommitténs undersökningar är bostadsituationen för ett stort antal pensionärer högst otillfredsställande. Den allmänna upprustning på bostadsområdet som ägt rum har uppenbarligen inte kommit pensionärgruppen till del i samma utsträckning som andra medborgargrupper. Cirka 17 procent av pensionärshushållen har bostäder av allra lägsta utrustningskvalitet. Härutöver saknar en fjärdedel av pensionärerna sådana bekvämligheter som wc och centralvärme. Endast en tredjedel av pensionärshushållen har fullt moderna bostäder.

Vid upprepade tillfällen under senare år har den otillfredsställande bostadsförsörjningen för pensionärerna framhållits i motioner från vårt håll och åtgärder begärts för att få till stånd förbättringar. Dessa åtgärder har avsett såväl bättre stödförbättring av bostäder som ett bättre och ändamålsenligt utformat löpande bostadsstöd, så att de gamla av ekonomiska skäl inte skall behöva avstå från en god bostad om sådan finns att tillgå. Då dessa förslag vid samtliga tillfällen avvisats av riksdagen finner vi det nödvändigt att än en gång framföra dem.

I statsverkspropositionen föreslås att 30 milj. kronor nästkommande budgetår skall ställas till förfogande för bostadsförbättringsverksamhet. Den ökade medelsramen motiveras främst av pensionärernas bostadssituation, som varseblivits sedan socialpolitiska kommittén redovisat sin undersökning. Någon ändring av grunderna för förbättringsstödet föreslås emellertid inte, utan vederbörande departementschef förväntar att de föreslagna medlen skall bli erforderliga till följd av att bostadsstyrelsen genom hänvändelser till kommunerna skall fästa deras uppmärksamhet på angelägenheten av en ökning av förbättringsverksamheten. Varje åtgärd som kan medföra ökad förståelse för pensionärernas bostadssituation får visserligen hälsas med

tillfredsställelse, men det måste ifrågasättas både om ifrågavarande hänvänelser riktar sig åt rätt håll och om man med dessa angriper någon av de väsentligaste orsakerna till den nuvarande ogynnsamma situationen.

Bostadsstyrelsen har vid flera tillfällen fäst uppmärksamheten på huru- som bostadsförbättringsverksamheten avtagit. Som orsak härtill har styrelsen framhållit den restriktiva inkomstprövningen och förordad höjning av den gällande inkomstgränsen. Även i motioner från vårt håll har begärts höjning av inkomstgränsen samt i anslutning härtill ökade medel till förbättringsändamål. Förslagen har emellertid avvisats av riksdagen.

Den nuvarande inkomstgränsen för erhållande av räntefri stående del av förbättringslån, 6 000 kronor beskattningsbar inkomst, fastställdes år 1959. Sedan dess har inträffat både penningvärdesförsämring och byggnads- kostnadsstegring, som medfört att denna låga inkomstgräns blivit en allt- mer hämmande faktor i fråga om möjligheterna att utnyttja förbättrings- stödet. En betydande höjning är nödvändig om förbättringsverksamheten skall få tillfredsställande omfattning. Särskilt bör uppmärksammas att äldre personer, som har en viss tid kvar till pensionsåldern, oftast har en ar- betsinkomst som utestänger dem från förbättringsstöd. Arbetsinkomsten är emellertid ofta avtagande, en omständighet som medför att de — när för- bättringsstöd inte kan erhållas — ej vågar binda sig för den högre bostads- kostnad som en upprustning av bostaden skulle medföra. I sådana fall ver- kar den restriktiva inkomstprövningen särskilt hämmande. Vi föreslår att inkomstgränsen höjes till 9 000 kronor med verkan från den 1 juli 1964.

För förbättringsstödet, dvs. räntefritt stående lån eller i förekommande fall räntefri och stående del av lån, gäller att det utgår efter behov i varje särskilt fall. Dock finns vissa maximibelopp angivna. Sålunda gäller att stö- det får utgöra högst 10 000 kronor, då det gäller pensionär, och eljest högst 4 000 kronor. Med hänsyn till nuvarande kostnadsläge och till angelägenhe- ten av en intensifierad förbättringsverksamhet föreslår vi att nämnda be- lopp höjes till 12 000 respektive 8 000 kronor med verkan från den 1 juli 1964.

Det löpande bostadsstödet till pensionärerna lämnas nu i två olika for- mer: i form av kommunalt bostadstillägg och i form av statligt pensionärs- bostadsbidrag. Utformningen är inte tillfredsställande beträffande någon av formerna. En skyndsam översyn i syfte att skapa bättre former för pen- sionärsbostadsstödet är enligt vår mening mycket angelägen.

De kommunala bostadstilläggen är inkomstprövade enligt bestämmelser i lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension. Bo- stadstilläggens storlek bestämmes av kommunerna. Bostadsstödet omfatt- ning blir därför i mycket stor utsträckning beroende av kommunernas eko- nomiska möjligheter. Är antalet pensionärer i en kommun stort i förhållan- de till antalet aktiva eller förvärvsarbetande, blir givetvis möjligheterna för kommunen att bereda tillräckliga bostadstillägg starkt begränsade. Samma

blir givetvis fallet om inkomstnivån hos kommunmedborgarna, och därmed den beskattningsbara inkomsten per innevånare, är låg. Då vanligen dessa båda omständigheter sammanträffar är möjligheterna för många kommuner att ge tillräckliga bostadstillägg ofta starkt begränsade. Betecknande härför är att utdebiteringen per skattekrona räknat för ändamålet i många kommuner med relativt låga bostadstillägg är långt högre än i kommuner med relativt höga tillägg.

Till de kommunala bostadstilläggen utgår statsbidrag. Detta har utformats i avsikt att motverka skillnader på grund av olika skatteunderlag i kommunerna. Någon hänsyn till hur stor andel av kommunens totalbefolkning som är pensionärer har däremot inte tagits. Därjämte har reglerna rörande hänsynstagandet till skatteunderlaget en sådan utformning att effekten i detta avseende numera är långtifrån tillräcklig.

Kommunandelen utgör två procent per antalet skattekronor per innevånare, dock högst 80 och lägst 25 procent av den totala kostnaden. Maximal kommunandel uppnås sålunda vid 40 skattekronor per innevånare. Minimiregeln 25 procent spelar ingen praktisk roll — den förutsätter nämligen ett skatteunderlag som är lägre än 12,5 skattekronor per innevånare. Till följd av den ekonomiska utvecklingen har dessa regler blivit föråldrade och förlostat sin tidiga inkomstutjämnande effekt. Detta framgår bl. a. av att den totala kommunandelen av kostnaderna endast med några tiondels procent understiger 80 procent. Ett nytt system med större hänsynstagande till kommunernas skatteunderlag och därjämte även till pensionärernas andel av befolkningen i kommunen måste tillskapas om godtagbara grunder skall kunna erhållas.

Det statliga pensionärsbostadsbidraget är ett komplement till de kommunala bostadstilläggen. En viss hänsyn toges till skatteunderlaget i kommunen. Som exempel kan nämnas att högsta bidrag, 625 kronor, utgår om kommunens skatteunderlag är lägre än 25 skattekronor per invånare. Bidrag i medelläge, 475—375 kronor, utgår vid ett skatteunderlag av 30—33,99 skattekronor per innevånare. Lägsta bidrag utgår om skatteunderlaget är 40 skattekronor eller däröver per innevånare. Av detta torde framgå att anknytningen till skatteunderlag är starkt föråldrad. Självfallet medför detta sämre möjligheter för pensionärerna att erhålla tillräckligt bostadsstöd.

Även i andra avseenden är grunderna för pensionsbostadsbidraget otillfredsställande. Sålunda gäller dels att bostaden i fråga skall vara förhyrd, dels att huset i fråga skall vara statligt belånat eller räntebidrag vara beviljat till detsamma, dels att bostaden skall vara färdigställd efter den 1 juni 1946. Dessa bestämmelser medför att pensionärer, som i fråga om inkomstförhållanden och standard på den bostad de bebor fyller de uppställda kraven, ställs utanför möjligheten till stöd genom pensionärsbostadsbidrag.

Bostadsstödet till pensionärerna kan således i sin nuvarande utformning inte anses godtagbart. En skyndsam översyn är mycket angelägen. Härvid

bör uppmärksammas att det är föga ändamålsenligt med två olika statliga bidrag — dels pensionärsbostadsbidraget, dels bidraget till kommunala bostadstillägg — vilka i ett och samma syfte utgår till en och samma person. En sammanläggning till en stödform bör företagas. Då en kommunal medverkan är nödvändig bör kommunerna svara för en viss andel. Grunderna för den statliga andelen bör dock utformas med hänsynstagande dels liksom nu till kommunernas skatteunderlag — men på sådant sätt att den erforderliga differentieringen alltid grundas på aktuella skatteunderlag — dels till pensionärernas andel av kommunens totala befolkning. Härjämte bör prövas en lämplig anknytning till förbättringsverksamheten så att härigenom erhålles ett system som utgör ett incitament för kommunerna i deras uppgift att verka för goda bostadsförhållanden för pensionärerna. Dessa frågor bör utredas synnerligen skyndsamt, så att förslag till nytt system, avsett att träda i kraft snarast möjligt, kan föreläggas innevarande års höstriksdag.

Det torde vara uppenbart att ett nytt system inte kan bygga på sådan restriktivitet i fråga om hyresförhållande och tidpunkt för färdigställandet m. m., som nu gäller för pensionärsbostadsbidraget. Ifrågavarande bestämmelser bör därför avvecklas snarast möjligt. Vi föreslår därför att riksdagen beslutar att pensionärsbostadsbidrag skall utgå även om bostaden upplåtits med bostadsrätt eller pensionären står som ägare för densamma och oavsett såväl tidpunkt för färdigställande som låne- och räntebidragsförhållanden. De avgörande kriterierna skulle härigenom bli bostadens standard och pensionärens ekonomiska situation.

Av tekniska skäl framställes vissa av de här berörda yrkandena i särskild motion.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs,

att riksdagen måtte

I. besluta

a) att det högsta belopp, varmed räntefritt stående förbättringslån och räntefri stående del av sådant lån kan utgå, fr. o. m. den 1 juli 1964, må höjas, såvitt gäller pensionär, från 10 000 till 12 000 kronor, och i övrigt från 4 000 till 8 000 kronor, samt att inkomstgränsen för erhållande av nämnda lån eller lånemedel fr. o. m. samma datum må höjas från 6 000 till 9 000 kronor beskattningsbar inkomst,

b) att pensionärsbostadsbidrag må utgå även i fall, då lägenheten är inrymd i hus, till vilket statligt lån eller räntebidrag ej beviljats, och oavsett tidpunkt för färdigställandet samt även om lägenheten upplåtits med bostadsrätt eller pensionären står som ägare till densamma, samt

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att av ovan nämnda yrkanden föranledda ändringar i vederbörliga kungörel-

ser och anvisningar måtte vidtagas så, att ändringarna träder i kraft den 1 juli 1964.

Stockholm den 25 januari 1964

Gunnar Hedlund

Lars Eliasson

Nils G. Hansson

i Sundborn

i Skegrie

S. G. W. Wahlund

Sven Vigelsbo

Per Svensson

i Stenkyrka

Gustaf Svensson

Harald Larsson

Gunnar Larsson

i Vä

i Hedenäset

i Luttra